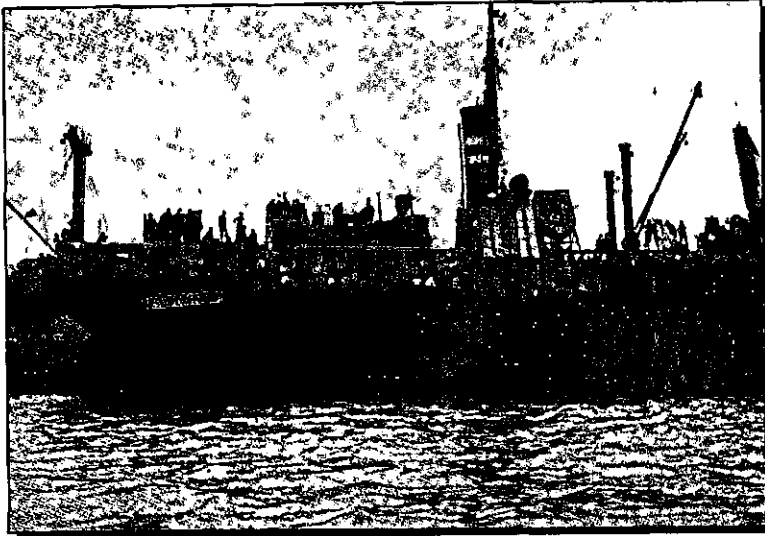

כנסת ישראל*

שם במקור ← Anna, שונה אחר-כך ל-Luchita
שם ציפי ← חנה
שם קודם ← יתנועת המרי העברי
שנת בנייה ← 1892
סוג כלי השייט ← ספינת משא, עשויה ברזל
תפוסה/הדחק ← כ-2,800 טון, על-פי יוסי הראל: 1,800 טון
הנעה ← קיטור-פחם 3 צילינדרים Scotch Marine Boiler
מהירות ← 7-8 קשר
כמות דלק ← פחם ל-14 ימי המלגה

ההיסטוריה של הספינה: במלחמת העולם השנייה השתתפה בשיירות באוקיינוס האטלנטי. עסקה בהובלת מטענים בנהרות.

רכש והכנה

המוסד לעלייה בי. ארצות-הברית.	הרכש:
הספינה הפליגה מארצות-הברית לנמל פיראוס ביוון, כשהיא עמוסה מזון עבור אונרי"א, ומשם לנמל ההכנה.	מקום הרכישה:
הבריטים הוציאו צו תפיסה ביוון, אך הספינה הצליחה להתחמק ליוגוסלביה. בקאר (Bakar), יוגוסלביה.	נתיב שיט לנמל ההכנה:
ממשלת יוגוסלביה סיפקה 300 שבויי מלחמה גרמנים להכנות, וטיטו אף ביקר בעת ההכנות; אברהם גובסקי, בנימין ירושלמי ואחרים.	גילוי בריטי בשלב זה:
הספינה הועברה ב-1 באוקטובר מיוון לנמל יוגוסלבי להכנה, בגלל חשש שנתגלתה על-ידי הבריטים. ההכנות נמשכו כחודשיים, וכללו ציודה במזון ובמים, הכנת דרגשי עץ ללינה עבור המעפילים ושיפורים טכניים כדי להבטיח את הפלגתה. על ההכנות השגיחו שליחי המוסד וכן יואש צידון.	נמל ההכנה:
מזון ל-10 ימים, מים לשבועיים.	צוות ההכנה:
	ארגון הספינה להעפלה:
	כמות הדלק, מים ומזון:

צוות ומלווים

יוסף המבורגר-הראל.	מפקד הספינה:
ראובן יתיר (הירש) – פלי"ם; בנימין ירושלמי – פלי"ם.	מלווים נוספים:
יואש צידון.	גדעוני:
מתוצרת עצמית שהרכיב יואש צידון.	מכשירי קשר:
יווני במחצית הדרך, ובמחצית השנייה ראובן הירש-יתיר.	רב תובל:
יווני.	צוות הספינה:

העלאת המעפילים

ב-9 באוקטובר הגיעה ליוגוסלביה.	נתיב שיט לנמל ההעמסה:
בקאר, יוגוסלביה.	נמל ההעמסה:

* הספינה הפליגה תחת השם יתנועת המרי העברי עד לתפיסתה בידי הבריטים ב-25 בנובמבר. אז נתקבלה חזרה לשנות את השם לכנסת ישראל מטעמים פוליטיים.

אוהד ומשתף פעולה באופן רשמי. טיטו ביקר בעת ההכנות. היוגוסלבים אף אירגנו טקס פרידה לפני ההפלה, שבו השתתפה תזמורת, הונפו דגלים, ותושבי המקום התאספו.
3,836

3,100 יהודים מרומניה, 800 מהונגריה. מהם 1,500 בני נוער שהשתייכו לתנועות נוער השומר הצעיר, דרוור, בית"ר, בני-עקיבא, והנוער הציוני וכן דתיים, 160 ילדים, צעירים ומבוגרים. במהלך ההפלה נולדו 11 תינוקות.

היתה מזכירות מאורגנת בראשות **יצחק ארצי**. המעפילים אורגנו על-פי השתייכות תנועתית, וחולקו לקבוצות מקצועיות לטפל בענייני רפואה, אחזקה טכנית, התגוננות וכו'.

מתנה פליטים ליד זאגרב, שבו נערכו פעולות תרבות מטעם תנועות הנוער ובמקביל – ההכנות להפלה: חלוקת מזון, ציוד וסידורים מינהליים.

ברכבות משא ממחנות המעפילים.

ב-2 בנובמבר הגיעו המלווים לספינה. ב-7 בנובמבר בשעות אחר-הצהריים החלו להגיע המעפילים, וההעלאה הסתיימה בשעות הלילה המוקדמות.

יחס שלטונות:

מספר המעפילים:

גיל, מוצא ושייך תנועותי:

מנהיגות מעפילים:

מחנה המעפילים:

דרך הגעה לאזור ההעמסה:

ההעלאה:

ההפלה

8 בנובמבר 1946 בשעה 04:00 (על-פי עזות יתיר – 6 בנובמבר). הספינה קושטה בדגלים. דגל יוגוסלביה הונף לצד דגל ישראל. המעפילים פצחו בשירה ותושבי המקום נפרדו מהם.

מנמל בקאר דרך איי יוון, היס האדריאטי, היס האיולי, היס האגאי ומשם לחופי הארץ.

'כנסת ישראל' יצאה יחד עם ה'קדושה' (**אבא בודיצ'בי**). על-פי התוכנית המקורית אמורים היו מעפילי ה'קדושה' לעבור לספינה 'רפיחי' (**נסיגית**). למחרת ההפלה, כאשר עברה הספינה ליד האי זארה, התחוללה סערה קשה. עקב כך החליט רב החובל לעגון ליד האי. כעבור 24 שעות הפליגה הספינה מזרחה. כל אותה עת היה קשר עין עם ה'קדושה'. למחרת נקלעה ה'קדושה' לשדה מוקשי ים, מנועה השתתק, היא נסחפה לעבר הסלעים והתרסקה. **'כנסת ישראל'** נכנסה לנמל דייגים קטן, ומשם שלחו ספינת משטרה וסירות דיג כדי להעביר את המעפילים לנמל לספליט שבו עלו על **'כנסת ישראל'**. כמו כן הצטיידה במזון ובמים נוספים. למחרת (16 בנובמבר) יצאה **'כנסת ישראל'** לדרך. לסירוגין פקדו אותה סערות. הספינה עברה צפונה לכרתים. ב-21 בנובמבר הגיעה לנקודת מפגש ליד האי Kamillo Nisi עם ספינת דיג יוונית, שהגיעה מפיראוס כדי לקחת את הצוות היווני וכן את **בנימין ירושלמי**, שאמור היה לעבור לספינה אחרת שתפליג מיוון ליוגוסלביה. לאחר רדתו, קיבל **יוסי הוראל** את הפיקוד ו**ראובן יתיר-הירש**, בעל הכשרה ימית, היה רב החובל. התוכנית היתה לעבור את קפריסין מצפון, ומשם דרומה לכיוון בירות, וממנה בקו ישר לחיפה.

תאריך הפלה ושעה:

נתיב ההפלה:

אירועים בדרך:

עימות עם הבריטים

מעקב בריטי החל מערבית לאי התורכי Kastellorizon, מזרחית לרודוס. ב-24 בנובמבר בשעה 10:00 חג מטוס בריטי מעל הספינה. לשאלתו על נתיב ההפלה, ענו כי הם שטים מאלג'יר לאלכסנדריה. החל בשעה 19:00 החלה המשחתת L-75 (Haydon) ללוות את הספינה. הבריטים הציעו להפליג לפמגוסטה, וכן עזרה רפואית במידת הצורך. בספינה התנגדו להצעה. ב-25 בנובמבר עברה הספינה את טריפולי, והבריטים המשיכו ללוותה.

גילוי וליווי בריטי:

ההוראות היו להניף דגל זר, להחליף את שם הספינה, ולהסוות את המעפילים מתחת לסיפון. הספינה הפליגה עם דגל פנמי. המעפילים הורדו אל בטן הספינה וחלק מהם לחדר המכונות. נערכה תוכנית התנגדות, ואנשים קיבלו תפקידים. על פי ההוראות – יש להתנגד באופן פסיבי לגירוש, לא להשמיד את מכשיר הקשר, עד שהצבא ישתלט על הספינה; אין להשתמש בנשק חם אלא להשליכו, להסכים להורדה בנמל חיפה. יוסי הראל היה אחראי לביצוע התוכנית.

ב-25 בנובמבר, בהיותה במרחק 25 מיל מערבית לחיפה, הקיפו את הספינה שלוש משחתות: Espigle, Octavia ו-Brissenden. התנהל דו שיח בין המפקד הבריטי למעפילים, שהתנגדו לכל הצעה. ב-26 בנובמבר התקרבו סירות משטרה לספינה, והוסכם לאפשר לבריטים לעלות על הספינה. הבריטים עלו ותפסו עמדות אסטרטגיות. המעפילים, שהיו מאורגנים עם אמצעי הגנה כמו מקלות וקופסאות שימורים, הסתירו אותם בינתיים. בנמל חיפה ניסו הבריטים להוריד בכוח את המעפילים ולהעבירם לספינת גירוש. החלה התנגדות אלימה. הבריטים ירו והרגו שני מעפילים. בריטי אחד נהרג, והחלה היאבקות שהסתיימה בנסיגת הבריטים. מיד אחר-כך הגיעו בריטים מצוידים במסכות גז והשליכו רימוני גז, וכן היכו את המעפילים עד שהצליחו להשתלט על הספינה ולהוריד את אנשיה.

הקשר נמשך עד הסוף. מכשיר הקשר הורד לסליק בבטן הספינה. המעפילים הורדו בכוח בנמל חיפה.

המעפילים הועברו לספינות Ocean Vigour ו-Empire Highwood לשם גירושם.

הכנות לעימות והוראות:

העמדות:

תקשורת לארץ בעימות:

הורדה:

מעבר לספינות גירוש/מחנה:

חילוץ מלווים

יוסי הראל הסתתר בספינה וחולץ אחר-כך. יואש צידון וראובן הירש עברו עם המעפילים לקפריסין. משם חולץ ראובן הירש וחזר לתפקידו.

החילוץ:

תוצאות

שני הרוגים מבין המעפילים ו-11 פצועים. חמישה חולים לעתלית, שני חולים לבית-חולים ממשלתי, 11 פצועים קל לבית-חולים, 50 תינוקות הועברו לעתלית, והיתר הועברו לקפריסין בשלוש ספינות ב-27 בנובמבר.

נפגעים:

לאן הגיעו המעפילים:

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן 'ההגנה'
ע"ש ישראל גלילי

מיסודן של העמותות:

ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

מזראגרב בליל שבת, הוכנסו להמתנה בתוך צריפים של מחנה צבאי עזוב. עברתי בין הצריפים להגיד 'שבת שלום' (סיבות ההכרח בחילול שבת הצגתי לפני משלחת של רבנים מתוך העולים שבאו למחות בפני) בצירוף מילות עידוד. עברתי בין חדרי הצריפים ובהם אנשים, נשים וטף מקובצים ומקורבלים בכל בגד ומעטף, מוקפים ב'פקלאות' מכל תצורה וצבע ולידם פמוטי שבת ונרות דולקים. המראה היה סוריאליסטי. עוד מעט והם ייקראו, הם זקניהם וטפיהם, לצאת אל האופל המצמרר, הם יעלו ויערדו לתוך בטן האוניה וישכבו על משטחי קומות: לכל אחד מוקצב 1.2 על 2.2 שטח מטרי, כאשר המרווח בין משטחי הקומות 1.2 מטר. וכך יושטו על הגלים הסוערים אל התקוה... לזאגרב בה רוכזו העולים בעת הכנת האוניה ליעדה, הגעתי שבוע לפני כן מבלגראד מקום מושבי. מקום שהייתם היה בניין בלתי גמור בקמפוס המתוכנן של האוניברסיטה הקראטית... (2)

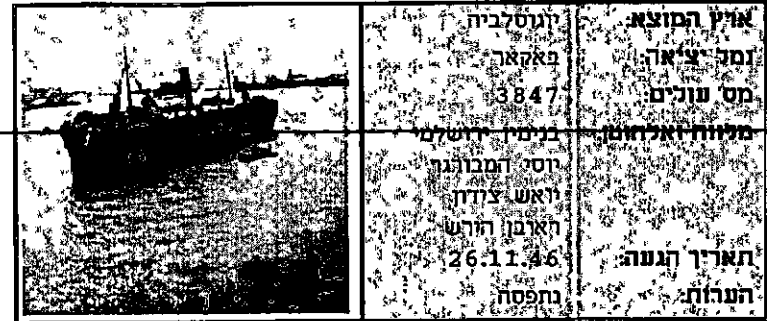
האניה "לוכיטה" (LUCHITA), בעלת נפח של 3000 טון, נדכשה בארה"ב והגיעה לאירופה. היא עגנה בנמל פיריאוס, כשהיא תחת מעקב צמוד של משחתת בריטית שהמחינה לה, מעברו השני של הרציף, במטרה להרכיב אותה, על מעפיליה, לקפריסין.

טרם שיצאה לדרכה, התכנסו בחצר סגורה בנמל פיריאוס יאני אדידוב ועמו ארבעת המלווים. לאחר שלובנו כל הפרטים הנחוצים, כולל הדיונים בנושאים הכספיים יצאו הארבעה, בסירה, בצהרי היום, כאשר באותה שעה עור עמלו הפועלים בהטענת האספקה לבטן האניה, כאשר יעד הבחורים היה להיפגש בלילה, בלב ים עם הספינה, שהיתה אמורה לצאת באותו ערב, בתקווה שתחמוק משליחי האינטליגנציה הבריטי. (3)

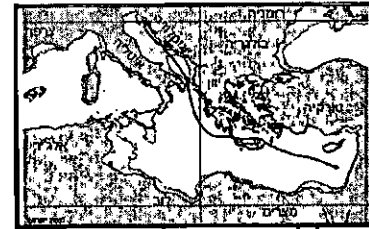
"לוכיטה", בפיקודו של בנימין ירושלמי, עם המלווים יואש צידון וראובן הירש, העלתה על סיפונה למעלה מ-3000 מעפילים, ויצאה לנמל בקד, בצפון הים האדריאטי, לאחר שהצליחה להטעות ולהתחמק מן המעקב הבריטי. עם צאתה לים שינתה את שמה, והפכה להיות "תנועת המרי העבריי".

"תנועת המרי העבריי" יצאה עם "אבא ברדיצ'ב" היא "הקדושה". אך יומיים לאחר ההפלגה התרחש אסון. כאשר יצאו לים, התקלקל מנועה של "הקדושה", היא התנגשה בסלעי החוף וטבעה. אולם למזלם של הפליטים שהיו על סיפונה, לא היו אבידות בנפש, וכל מעפיליה עלו על אי קטן שהיה בקרבת מקום, ולאחר מכן עברו

"כנסת ישראל - מרי עברי"

הפיקוח הצמוד של הבולשת הבריטית באיטליה וביוון, הביא את ראשי "המוסד לעליה ב" לחפש בסיס הפעלה חדש ונוח יותר להמשך פעילות ההצלה. הבחירה נפלה על יוגוסלביה, שם לא היתה עדיין דריסת רגל לנציגי השלטון הבריטי.

מסלול "כנסת ישראל - מרי עברי"

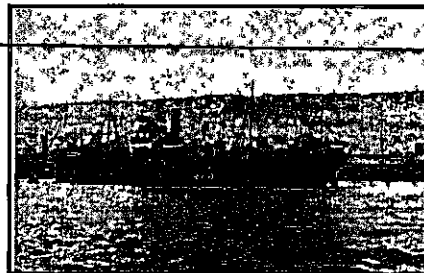
תכנית הפעולה המקודדת היתה להעלות כ-600 מעפילים, רובם מהונגריה, על סיפונה של הספינה "אגיא אנאסטאסיה", שכינוי המחותרת שלה היה "הקדושה", ואשר אמורה היתה להיקרא "אבא ברדיצ'ב". יחד עמה צריכה היתה לצאת "לוכיטה", ובסמוך לחופי הארץ לאסוף את מעפילי "אבא ברדיצ'ב", זאת על מנת למנוע מהבריטים מלהחרים את שתי הספינות גם יחד. (1)

את חוויותיו טרם ההפלגה היטיב לחעד איש "המוסד לעליה ב" אפרים שולץ-שילה, אשר לווה את ארגון המסע, עד אשר יצאו המעפילים לדרכם, ובלשונו:

"...בסוף אוקטובר 1946, הוצאנו את אניית "כנסת ישראל" עם כ-4000 נפש מנמל קטן בתוף האדריאטי אשר ביוגוסלביה. מזג אויר של הסתיו הבלקאני היה קר וגשום. העולים שהוסעו ברכבת

אל סיפונה של "תנועת המרי העברי", אשר מיהרה והמשיכה במסעה, כשהיא נושאת עמה 3847 מעפילים.

כאשר עברה "תנועת המרי העברי" דרך יוון, ירד מן הספינה המפקד, בנימין ירושלמי, שנבחר על ידי המעפילים כנציגם לקונגרס הציוני, ואת מקומו, כמפקד האניה, ירש יוסי המבורגר (הראל).

"כנסת ישראל - מרי עברי"

בינתיים התקבלה הודעה להחליף את שמה של הספינה לשם חדש, כנראה ניטראלי יותר, והוא: "כנסת ישראל".

הספינה המשיכה בדרכה ארצה, כאשר התכנית היתה להוריד את המעפילים בחוף נהריה.

בשבת, ה-24 בנובמבר, התגלתה "כנסת ישראל" על ידי מטוס סיור בריטי, ובעקבותיו התקרבו שלוש משחתות, "אוקטביה", "אספיייל" ו"בריסנדן", שהקיפו את האניה.

הנסיון הראשון היה להוביל את הספינה ישירות לקפריסין, אך כאשר התברר כי המהלך לא יעבור בשלום, הובלה "כנסת ישראל" לנמל חיפה.

ביום ה-26 בנובמבר, כאשר נכנסה האניה לנמל, ניסו החיילים הבריטים לעלות על סיפונה, אך המעפילים התנגדו בתוקף. ממאבק פאסיבי עברו המעפילים להתנגדות חריפה, אשר התפתחה לאלימות.

הבריטים פתחו באש, כולל שימוש ברימוני גז מדמיע כנגד הפליטים המתגוננים, עד אשר השתלטו על "כנסת ישראל", לאחר שאחד הפליטים נהרג ועוד 38 נפצעו.

המעפילים המוכים והפצועים הועברו לשלוש אניות גירוש, "אושין ויגור", "אמפייר ריוול" ו"אמפייר היווד", והועברו למחנות המעצר בקפריסין.

"כנסת ישראל" לנמל חיפה

ביום ה-1 בדצמבר 1946 הגיעו מעפילי "כנסת ישראל" לנמל פאמאגוסטה. על קרב הגבורה של המעפילים מול הכוחות הבריטים העדיפים סיפר יוסי המבורגר (הראל), מפקד האניה, וכלשונו:

"...את ספינתנו הביאו למזח וקשרוה בין שלוש אניות - ורק ברגע זה הבינונו מה צפוי לנו. עד עתה האמנו כי ישנם סיכויים שיורידו אותנו בחוף הארץ. אך מרגע שנקשרנו למזח וראינו את המוני החיילים מסביב - הבנו שעומדים לגרשנו. בינתיים החלו חיילים זורמים אל הסיפון. הם ציוו עלינו שנרד מהאניה ונעבור לאניות גירוש. החלטנו שההתנגדות תתחיל עם הנסיון הראשון להוריד את מישהו בכוח. ואמנם, כשניסו החיילים לסחוב בכוח את המעפיל הראשון, ילד קטן, מיד החלו המעפילים להמטיר עליהם קופסאות ובקבוקים...רק אחרי שהחיילים פתחו באש, החל ה'קרב' האמיתי. ממאתיים החיילים שנותרו על הסיפון, החילונו לפרק את הנשק - והשאר הרימו את ידיהם ונכנעו... אחר כשלונם הראשון, חזרו החיילים לשיטה הבדוקה מימי הגירוש הקודמים: הם הצטיידו במסכות גז והחלו ממטירים על הסיפון פצצות-גז. הגז פגע בכל מקום...רק עתה החלו החיילים לעלות על הסיפון. המעפילים עוד ניסו להתנגד להם. אך היה זה קרב בכוחות בלתי-שווים לחלוטין...ההתנגדות פסקה. מוכים ושבורים ירדנו למזח. ארבע שעות נמשכה ההורדה למזח. בזמן ההורדה נערך חיפוש מלווה שוד וטיהור מתעלל. החיילים שדדו כל מה שהיה בידם: טבעות נישואין, תכשיט מיותר שנותר בידי מישהו מהמעפילים, קופסאות סיגריות, עטים נובעים וכו'... האניה נשארה ריקה ומזוהמת ורק על תורן אחד התנפף, קרוע מהסערה, דגל קבוצת הילדים... (4)

שי חורב

נְתִיב בְּמִים עֵזִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000